

РОПСТВО ЈАНКОВИЋ СТОЈАНА

Стојан Јанковић и Илија Смиљанић су историјске личности.

Стојан Јанковић је био један од вођа српских ускока у Равним Котарима у 17. веку. Историјска је чињеница да је заиста био у турском ропству. Заробљен у једној бици, као славан јунак послат је у Цариград, где је провео 14 месеци. Успео је да побегне са султановог двора и да се врати у Котаре, а овај подвиг донео му је титулу витеза Светог Марка.

Књижевни род: епика

Књижевна врста: епска песма ускочког тематског круга

Тема: Повратак Стојана Јанковића из турског ропства.

Композиција песме:

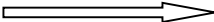
- **Повратак из заробљеништва Стојана Јанковића и Илије Смиљанића**
- **Сусрет Стојана и мајке у винограду и мајчина тужбалица**
- **Стојанова песма међу сватовима и препознавање јунака**
- **Удаја Стојанове сестре уместо љубе**
- **Мајчина смрт**

У уводу песме говори се о узроцима Стојановог и Илијиног ропства (турско освајање Котара) дужини боравка заробљених ускока у тамници, опхођењу Турака према њима (цар их је потурчио и дворе им саградио – овим стиховима истиче се јунаштво ускока, јунаштво које примећују и награђују чак и сами противници) и мотивацији за повратак у Котаре. Стојан и Илија беже из Стамбола без крвопролића, користећи прави тренутак и поверење које је султан у њих стекао. Разлог за повратак је и мотив „нељубљених лица“.

Стојан и Илија из тамнице успевају да побегну захваљујући својој снажљивости, домишљатости и храбрости.

Стојан одлази да обиђе виноград, јер се потајно плаши шта ће затећи у свом двору. На тај начин јунак хоће да добије слику о дешавањима у двору за време свог дуготрајног одсуства на основу стања винограда. Он зна, ако му је виноград обрађен, то ће бити потврда о складу и реду у породици. Виноград је „рукосад“ јер га је јунак пажљиво својом руком узгајао, онако како је чувао и продични склад.

Стојан у винограду среће своју мајку и уверава се колико мајка воли свог дуго одсутног сина и своју снаху.

„О, Стојане, јабуко од злата! МЕТАФОРА;

Мајка те је већ заборавила,

Снае Јеле заборавит нећу,

Снао Јело, неношено злато.“ МЕТАФОРА

Мајка лозу везује својом косом и сузама је залива јер жели да сачува оно што је Стојан за собом оставио, а истовремено показује дубину своје патње.

Мајка не препознаје Стојана и обраћа му се речима „делијо незнана“. Стојан сазнаје да су просиоци дошли да испросе његову верну љубу.

Стојан одлази своме двору и затиче сватове. Тражи допуштење да запева и пева песму о птици ластавици и соколу:

„Вила гњиздо тица ластавица,

Вила га је за девет година,

А јутрос га поче да развија;

Долети јој сив-зелен соколе

Од столице цара честитога,

Па јој не да гњиздо да развија.“

Стилска фигура која се уочава у овим стиховима је АЛЕГОРИЈА. За алегорију се каже да је ПРОШИРЕНА МЕТАФОРА. Алегоријом се мисли и појмови исказују речима које имају пренесено (скривено) значење, а то пренесено значење се проширује на већи број стихова или дело у целини. Смисао алегорије открива се тек када се протумачи значење сваке метафоре понаособ.

ТИЦА ЛАСТАВИЦА = СТОЈАНОВА ЉУБА ЈЕЛА

СИВ-ЗЕЛЕН СОКОЛЕ = СТОЈАН ЈАНКОВИЋ

ГЊИЗДО (ГНЕЗДО) = ПОРОДИЧНИ ДОМ

СТОЛИЦА ЦАРА ЧЕСТИТОГА = ПРЕСТОНИЦА ТУРСКОГ ЦАРА

Пошто на основу песме Стојана може да препозна само његова љуба Јела, одлука о даљем развоју ситуације се препушта њој. Иако је препознала свог мужа, Јела то не показује пред присутнима, него одлази код Стојанове сестре и обавештава је о томе.

Стојаново поступање према сватовима и разрешење ситуације огледа се у његовим речима:

„Ласно ћемо ако јесмо људи.“

Стојан мудро и човечно избегава потенцијални сукоб. Он удаје своју сестру и тако удовољава и жељама сватова.

Иако су се Стојан и Јела поново спојили, расплет није срећан. Стојанова мајка умире немогавши да издржи снагу нових осећања и околности.

МОТИВИ:

МУЖ НА СВАДБИ СВОЈЕ ЖЕНЕ – ИНТЕРНАЦИОНАЛНИ МОТИВ

Интернационалним мотивима називамо мотиве који се јављају у књижевностима различитих народа и у различитим књижевним епохама. Повратак мужа кући на дан свадбе своје жене постоји и у епу „Одисеја“. Одисеј се, након десетогодишњег лутања морем, враћа на Итаку, своју домовину и острво којим влада, где затиче многобројне просце своје жене Пенелопе. За разлику од Стојана Јанковића, Одисеј убија просце своје жене.

МОТИВ РОПСТВА

МОТИВ НЕПРЕПОЗНАВАЊА ЈУНАКА

МОТИВ ДАРИВАЊА

МОТИВ ВЕРНЕ ЉУБЕ

Особине Стојана Јанковића: храброст, сналажљивост, верност, човечност, разборитост, мудрост, приврженост породици...